

Nr 170.

Av herr Nilsson i Hörby m. fl., angående avlösning enligt bestämmelserna för frälseskatteränta av vissa avgifter till Lunds domkyrka samt s. k. hospitalsränta.

I sammanhang med grundskatternas avskrivning ha skattefrälseräntorna blivit föremål för inlösen från statsverkets sida, och enligt lag den 8 november 1912 kunna frälseskatteräntor genom offentlig myndighets medverkan avlösas, därvid kostnaderna för avlösningen, som i sin helhet förskjutas av statsmedel, slutligen till huvudsaklig del eller tre fjärdedelar bäras av ägaren till den fastighet, från vilken räntan utgår, och till återstoden, en fjärdedel, gäldas av statsmedel.

Emellertid finnas alltjämt räntor av likartat slag, som varken kunna bli föremål för inlösen eller avlösning. Som bekant, överfördes under den katolska tiden genom gåvor, testamenten och annorledes en oerhörd mängd hemman till prästerskap, kyrkor, kloster etc. Då dessa hemman voro i åtnjutande av det så kallade andliga frälset och således i det närmaste skattefria, förminskades kronans inkomster i mycket hög grad på samma gång som innehavarna av andra hemman naturligtvis betungades av oerhörda skatter. I och med reformationen blev genom Västerås Recess 1527 föreskrift lämnad om indragning till kronan av en mycket stor del av de andliga frälsehemmanen. Reduktionen verkställdes med stor stränghet, och snart fann man, att man slagit över allt för mycket på andra sidan. Gustav Vasa utfärdade icke långt efter recessen således förbud mot indragning eller avhändande av, bland annat, kyrkohemman; och detta förbud upprepades av hans efterträdare samt är i huvudsak ännu giltigt. Undantag från det nu sagda stadgades i kungl. förordningen den 19 september 1723, § 6, där det heter: »Kyrkohemman, som ej så när intill belägne äro, att de publique husen något understöd till deras upprätthållande därav hava kunna, må till skatte försäljas då Konsistoriet det åstundar och finner nyttigt, dock med Kammarcollegii samtycke samt till nytta och förbättring och att räntan ej förminskas eller förringas genom förmedling eller skattläggning utan snarare förbättras. Köpeskillingen tillfaller kyrkan och skall göras fruktbar. De säljas å auktion, men åbon, som vill giva lika mycket som den högstbjudande, har företrädesrätt.» I enlighet med dessa bestämmelser hava en hel del Lunds domkyrka tillhöriga hemman blivit försälda till skatte. De närmare bestämmelserna rörande dylika köp återfinnas i kungl. brevet den 30 april 1766 (se bil.). Jordstädja vid åboombyte utgår enligt samma kungl. brev. Vid försäljning »utom börd» erlägges en procent av köpeskillingen enligt kungl. brevet den 26 oktober 1827 (se bil.).

Vid grundskatteavskrivningen avskrevs endast den kronan behållna tionden men icke Lunds domkyrka tillkommande tionde- och landgillesäd lika litet

som domkyrkan tillkommande ordinarie ränta. Äcke- och dagsverkspenningar utgå enligt nyssnämnda kungl. brev den 30 april 1766. De årliga avgifterna till domkyrkan av dess till skatte försålda hemman och lägenheter debiteras av ålder enligt domkyrkans jordebok. I § 9 i kungl. stadgan angående värden och förvaltningen av Lunds domkyrka och hennes egendom den 17 november 1859 heter det: »I avseende på hushållningen med domkyrkans till skatte försålda hemman och lägenheter, därav domkyrkan numera endast äger räntan och rätt till vissa avgifter och tjänstbarheter, gäller vad genom lag och särskilda författningar redan förordnat är eller vid skatteköpen blivit betingat.»

Det förefaller givetvis egendomligt att innehavare av vissa egendomar på detta sätt nödgas utgöra särskild skatt. Likaledes förefaller det egendomligt att en procent av köpeskillingen skall erläggas till Lunds domkyrka vid ombyte av ägare till vissa jordbruksfastigheter.

Så vitt vi ha oss bekant, ha här omnämnda avgifter icke ansetts kunna bli föremål för avlösning i enlighet med bestämmelserna om avlösning av frälseskatteränta. Emellertid synes det oss, som om avgifterna vore av likartad natur som åtskilliga frälseskatteräntor, och anse vi att det vore av vikt att få frågan närmare utredd. Därvid borde även upptagas till granskning vissa avgifter, som utdebiteras i form av s. k. hospitalsränta och vilka synas vara av samma natur.

Med hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande avlösning enligt bestämmelserna för frälseskatteränta av här omnämnda avgifter till Lunds domkyrka samt s. k. hospitalsränta.

Stockholm den 21 januari 1933.

Janne Nilsson.

Johan Jönsson,
Revinge.

Anders Paulsén,
Arlöv.

Avskrift.

Adolph Friedrich med Guds nåde Sveriges, Götes och Vändes konung, arvinge till Norge samt hertig till Slesvig Hollstein.

Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud allsmäktig troman, generalmajor, landshövding, överkommendant samt riddare av Vår Svärdsorden genom underdånig skrivelse under den 22 i denna månad hava hos oss Riksens Ständer anmält att hos dem prästeståndets ledamöter från Lunds stift andragit, hurusom domkyrkans i Lund årliga inkomster icke skola varit tillräckliga att jämte statens betalande bestrida de utgifter, som fordrats till kyrkans egen byggnad samt biskops och klockaregårdens vidmakthållande, långt mindre lämna något till akademien i följe av Kungl. resolutionerna av den 3 augusti 1683 och 4:de juli 1687, och skall domkyrkans omständigheter således på de förflutna 30 åren blivit så mycket mera försämrade, som priset på byggnadsmaterialier och arbetslöner emellertid uppstigit mer än dubbelt och domkyrkans utgifter därför ansevärt ökat sig emot förr. I anseende vartill med flera anförda skäl och omständigheter förbemälte fullmäktige underställt Riksens Ständers omprövande, om icke Vår den 29 januari 1735 i nåder givna resolution, att skatterättigheten å en del av Lunds domkyrkoherman måtte försälgas, varav verkställigheten ännu skall uteblivit, må till kyrkans och de övriga husens räddning, utan vidare uppskov ställas i verket, och hermanen upplåtas, under skatte eller besittningsrätt till åboarna emot de villkor och betingande, varom överenskommelse kunde träffas och för domkyrkan vara fördelaktiga samt för åboarna drägeliga, i fall de för sig och sina efterkommande åstunda att framför andra förvärva en framen besittningsrätt på sina åboende herman.

Detta med vad mera fullmäktige anförda, förmåla Riksens Ständer sig i behörigt övertvägande hava tagit och aldenstund hos dem blivit anmält, det meranämde fullmäktige från Lunds stift, med bondeståndets ledamöter därifrån orten vid skett sammanträde överenskommit, att de herman, som efter jordeboken avrad i spannmål eller persedlar, skola erlägga i skatteköp, åtta års ränta, räknat efter tio års markegångs medelpris, ifrån år 1753 till och med 1762, och åter de herman som betala räntan i penningar, erlägga fjorton års ränta i skatteköp, varvid dock domkyrkorådet frihet lämnas att med de få åboar, vilkas herman äro svaga och kunna tarva förmedling betinga ett lindrigare vilkor i skatteköpet, ävensom ock, att vid åboars ombyte allenast ett års ränta betalas av de förra och tvänne års av de senare i stället för städja och dessutom årligen erlägga till domkyrkan nio daler smt för körslor och dagsverken av vart helt herman och proportionaliter av de mindre, när körslor och dagsverken icke behövas i natura vid domkyrkans byggnader, jämväl att domkyrkohermanens tillhöriga skogar och torvmåssar ingalunda under skatteköpet vidare begripas än till åboarnas husbehov och att domkyrkan varder förbehållet samma inseende däröver samt rättighet och nyttjande som förr, för den skull och som dessa vilkor och sätt till försäljande av domkyrkohermanen till skatte, haver för ändamål domkyrkans förmån till stoppande av dess nu påträngande behov, å ena sidan, och åboarnas säkerhet vid besittningen för sig och arvingar som leder till hermanens bättre hävd och skötsel å den andra så hava Riksens Ständer prövat skäligt det förenämnda herman må med ovanomrörde vilkor till skatte eller besittningsrätt försälgas, samt att köparen må tillika lämnas den förmån att enär halva köpesumman strax betalas, den andra hälften får emot obligation och underpant av skatterättigheten i den betalta

hälften, innehavas och förräntas med sex eller fem procent till dess den efter hand hinner betalas. Vilket allt Vi Eder härigenom till efterrättelse velat i nåder tillkännagiva, jämte det Vi även härom förståndiga såväl Vårt och Rikens kammarkollegium som konsistorium i orten med befallning till det senare att domkyrkorådet i Lund som har sig domkyrkohemmanens omständigheter närmast kunniga varder antytt att på de förut nämnda vilkor efter hemmanens särskilda beskaffenhet komma överens med åboarna, eller om de det vägra, ackordera med andra om skatte och besittningsrättens upplåtande, vilket ackord sedan genom Eder och Biskopen till Vårt kammarkollegium må översändas till ratification och skattebrevs erhållande. Vi befalle Eder Gud allsmäktig nådeligen.

Stockholm i rådkammaren den 30:de april 1766.

ADOLPH FREDRICH.

J. von Düben.

Transumt.

Carl Johan med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götas och Vendes konung.

Vår ynnest etc. — — — — —

Detta ärende med vad därvid förekommit och av vederbörande i underdånighet blivit föreslagit, hava VI i övervägande tagit; och prövar i nåder skäligen i så måtto ändra Kammarkollegii överklagade utslag, att VI härmed i nåder funnit gott förklara, att vid de tillfällen, då Lunds domkyrkoråd icke själv inlöser dess till försäljning ledigblivna domkyrkoskattehemman, utom börd, domkyrkorådet då icke äger att av vederbörande äska högre avgift, än en procent av köpeskillingen. Vilket VI velat Eder till svar samt egna och vederbörandes underdåniga efterrättelse härigenom i nåder tillkännagiva. Och VI befalle Eder Gud allsmäktig nådeligen. Stockholms slott den 26 oktober 1827.

CARL JOHAN.

/A. R. v. Prinzencreutz.